

Jordbruksforhandlingene 2023

Norges Bygdekvinnelags innspill

Oslo, 13. mars 2023

- Velferdsordninger i jordbruket
- Matsikkerhet og nasjonal beredskap

Velferdsordninger i jordbruket

Mangel på rettigheter ved svangerskap og fødsler viser at kvinner i landbruket ikke er likestilt med kvinner ellers i arbeidslivet. Mange kvinnelige bønder må tilbake til arbeidet på gården lenge før svangerpermisjon er over. Mangelfulle velferdsordninger kan forklare at kun 16 prosent av landets gårdbrukere er kvinner. Skal jordbruket sikre rekruttering og være en attraktiv næring for flere kvinner i fremtiden, må yrket kunne kombineres med et familieliv på lik linje med andre yrkesgrupper.

Årers Unge bonde 2022, Sofie Rebekka Høybakk uttrykker det slik:

-Det er naturlig at unge som tar over i dag vil ha barn på et eller annet tidspunkt, og det må det legges til rette for. Gode sykepengeordninger er viktig for å skjerme både mor og barn gjennom svangerskapet. Det er også avgjørende at det man får utbetalt i permisjon faktisk dekker de utgiftene man har til en avløser med kompetanse. Sann er det ikke i dag, og mange har ikke råd til å ta den permisjonen man egentlig har krav på. Jeg var tilbake på arbeid på gården allerede to måneder etter fødsel (bondelaget.no).

Kravet om bedre velferdsordning i forbindelse med svangerskap og fødsel har vært løftet frem av Norges Bygdekvinnelag og jordbrukets forhandlingsutvalg gjennom en rekke forhandlinger uten at staten har kommet jordbruket i møte.

I Hurdalsplattformen 2021-2025 heter det at velferdsordningene for jordbruket skal videreutvikles og det skal legges fram en egen plan om dette.

Jordbrukets krav i 2022

I forbindelse med jordbruksforhandlingene i 2022 la jordbruket frem et krav om at jordbrukets velferdsordninger må gjennomføres i to trinn:

Trinn 1. Det må skje en vesentlig styrking av økonomien i det eksisterende regelverket samtidig som det må gjennomføres visse regelendringer for ordningene ved sykdom/fødsel mv. og for ferie/fritid.

Et av tiltakene som jordbruket pekte på var at ved fødsel må partner kunne få avløsertilskudd i to uker i forbindelse med fødsel, selv om mor mottar avløsertilskudd i samme periode. Dette bør fremgå som en generell regel, og ikke bare som en dispensasjonsadgang, slik det er i dag.

Trinn 2. Regjeringen må utarbeide den planen de varslet i Hurdalsplattformen. Jordbruket foreslo at det skulle nedsettes en partssammensatt arbeidsgruppe som utreder og foreslår endringer i regelverket fram mot jordbruksoppgjøret i 2023. Jordbruket foreslo følgende mandat for en slik gruppe:

- Oppdatere formålet for ordningen med tilskudd til avløsning ved sjukdom, fødsel mv. Legge sterkere vekt på hensynet til god dyrevelferd i formålet og nødvendigheten av å få gjort tidskritiske arbeidsoperasjoner i drifta til rett tid.
- Gjennomgå og revidere avkortingsreglene med mål om å:
  - Fjerne fratrekket for lønn/honorar, det vil si likebehandling av disse inntektene med annen næringsinntekt.
  - Fjerne fratrekk for sjukepengar, foreldrepenger m.m. opptjent fra lønn eller annen næringsinntekt. Bare beholde fratrekk for den delen av trygdeytelsene som stammer fra jordbruksforetaket.
  - Ikke lenger relatere graderinga av dagsatsen til hvor mye trygdeytelsene er gradert, men til sjukmeldingsprosent/hvor mye foreldrepermisjon man tar ut fra jordbruksforetaket.
- Foreta ei tilpassing slik at det åpnes for å gi tilskudd til avløsning også når ektefelle/samboer, eller person med næringsinntekt fra foretaket er avløser.
- Vurdere og foreslå hvordan en kan utvikle samarbeidet mellom landbruksforvaltninga og Nav, med tanke på å styrke kompetansen i saksbehandlinga for saker som involverer både Navs trygderegler og reglene for avløsning ved sjukdom.
- Utarbeide forslag til bedre og mer tilgjengelig rådgiving for brukerne av velferdsordningene, spesielt ved graviditet, fødsel og barsel.

Jordbrukets krav ble ikke prioritert under forhandlingene i 2022.

Norges Bygdekvinnelag ber om at jordbrukets forhandlingsutvalg gjentar disse kravene under årets forhandlinger slik at jordbruket sikrer rekruttering av flere kvinnelige bønder for fremtiden. Å være bonde må være et yrke som kan kombineres med et familieliv på lik linje med andre yrkesgrupper.

Matsikkerhet og nasjonal beredskap

Matsikkerhet og beredskap handler om at alle land må ta ansvar for å produsere nok og trygg mat til egen befolkning. Det handler også om befolkningens kunnskap om å lage og ta vare på mat med utgangspunkt i de lokale og nasjonale matressursene. I juni i år legger regjeringen frem en NOU om totalberedskapen for Norge.

Norges Bygdekvinnelag mener den tradisjonelle matkunnskapen vil være et viktig verktøy for fremtiden. Den kan hjelpe oss i arbeidet mot et mer bærekraftig forbruk av mat. Kunnskap som vil

være relevant i bygging av totalberedskapen for landet vårt og i arbeidet med å redusere matsvinn i den norske husholdningen.

Norges Bygdekvinnelag ber derfor om at det settes av 2 millioner kroner for 2024-2025 over Jordbrukets utviklingsfond til arbeidet med nasjonal matsikkerhet og beredskap. Arbeidet skal bygge økt kunnskap hos forbruker og et ønske om å lære mer om bærekraftig forbruk av mat på norske ressurser. Tiltakene vil være nasjonale aksjoner og lokale matkurs.

Bakgrunn for innspillet

Det er et overordnet politisk mål for Norge å ha et landbruk over hele landet, og å øke norsk matproduksjon basert på norske ressurser. I FNs bærekraftmål heter det at vi skal oppnå global matsikkerhet, bærekraftig forbruks- og produksjonsmønster, bedre ernæring og fremme bærekraftig landbruk innen 2030.

Koronapandemi, klimautfordringer og krig i Ukraina, har resultert i økte priser og usikkerhet rundt internasjonal handel av matvarer og innsatsfaktorer i jordbruket.

Norge må prioritere nasjonal matsikkerhet og beredskap gjennom styrking av egen matproduksjon og matkunnskap i befolkningen, og i solidaritet med verdens befolkning.

Følgene grep er viktig:

- Øke interesse og kunnskap hos forbruker om bærekraftig forbruk av matressursene våre og forebygging av matsvinn
- Økt grad av nasjonal selvforsyning
- Styrking av importvernet
- Økonomiske rammevilkår som gjør det lønnsomt og trygt for bonden å produsere mat
- Null-toleranse for nedbygging av matjord
- Etablering av beredskapslager for matkorn baseres på norsk korn. Dette må bestå av flere hveteklasser for å tilpasse dagens etterspørsel
- Utvikling av såfrø som er tilpasset norsk klima og naturforhold
- Bedre merking av hvor maten kommer fra så forbruker kan ta bevisste valg

Nærmere om bærekraftig matkunnskap og beredskap

I 2018 ga Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) ut brosjyren «Du er en del av Norges beredskap». Den beskrev hva husholdningene må ha på lager for å holde ut i tre døgn. Dette budskapet er fortsatt høyst relevant.

Beredskapslager i hjemmene er viktig. Men bevisstheten og betydningen av lokal matproduksjon, kunnskap om bruk og lagring av lokale råvarer i husholdningene er vel så avgjørende. Det handler om vårt forbruk, vår evne til å produsere, lage og ta vare på maten på en klok måte.

En tredel av maten som produseres i verden blir ikke spist, viser anslag fra FN. I Norge står husholdningene for halvparten av matsvinnet. Hver og en av oss kaster 40,3 kilo spiselig mat hvert eneste år. Daglig havner 300.000 brød i søppelkassen (Norsus).

Utviklingen må snus. Da må vi ta i bruk tidligere generasjoners kunnskap og erfaringer.

- Å minimere matsvinn ved å utnytte lokale matressurser er sentralt i den tradisjonelle matkulturen.

- Med kunnskap om konservering av frukt, bær og grønnsaker kan vi forlenge lagringstiden for maten. Med konservering kan vi glede oss over smaken av sommer hele året.
- Kunnskap om bruk av ville vekster og arts mangfold i naturen kan gi oss et bredere utvalg av råvarer i matlaging.
- Å bruke hele slaktedyret fra hode til hale er god ressursutnyttelse og inviterer til mange spennende matretter.
- I Norge dyrker vi ulike kornsorter. Korn har lang holdbarhet, og det er næringsrikt og billig. Bak ditt eget brød. Du kan også bytte ut pasta og ris med norsk bygg til middag eller i salaten.

Norges Bygdekvinnelag som nasjonal matformidler

Norges Bygdekvinnelag har over flere år jobbet målrettet med formidling av bærekraftig matkunnskap gjennom «Tradisjonsmatskolen». Med våre 430 lokallag har vi bygd en god infrastruktur for årlige nasjonale aksjoner og lokale matkurs over hele landet, samt en digital kunnskapsbase på norsktradisjonsmat.no. Dette har styrket organisasjonens rolle som nasjonal matformidler og som rådgivende organisasjon for UNESCO. I 2022 ble vi nominert til EMBLA prisen i klassen for beste nordiske matformidler. Norges Bygdekvinnelags erfaring er at interessen for å delta på våre kurs er stor blant barn, unge og voksne.

Med vennlig hilsen

Jorun Henriksen
Leder
Norges Bygdekvinnelag

Cesilie Aurbakken
Generalsekretær
Norges Bygdekvinnelag